

Pionjärporträtt: Carl Rådemyr

Carl Rådemyr, författarpseudonym Carl Regman, var en av de första i Sverige att forska kring homosexualitet utifrån en homosexuell forskarposition. Efter att ha varit aktiv inom den svenska och danska homorörelsen på 1950- och 60-talet ägnade han 70-talet åt akademiska studier. Rådemyr har skrivit inom ämnesområdena psykologi, historia, kriminologi och sociologi och hans metoder inkluderar deltagande observation, enkätundersökning och litteraturstudier. Hans forskning har hela tiden haft en dubbel inriktning, dels på samhällets attityder, dels på individen, och han flyttade fokus från homosexualitet som ett tillstånd hos enskilda individer, vars orsaker och patologi skulle studeras, till homosexualitet som (sam)levnadsform och homosexuella som grupp. Han har koncentrerat sig på manlig homosexualitet och var förmodligen den förste i Sverige att studera den manliga homosexuella subkulturens normer och koder och då i synnerhet kontaktmönster i parker, på saunor, porr- och homoklubbar. En annan viktig aspekt är att han tidigt problematiserade – och patologiserade – homofobin.

Rådemyr är född 1930 i Skåne. På 1950- och 60-talet arbetade han som banktjänsteman i Norrköping. Under 1960-talet var han engagerad i Akro-förlaget och utgivare för ett antal homosexuella tidskrifter och en av initiativtagarna till kontaktförmedlingen Homo Club (om dessa se artikeln ”Större frihet att älska än de stackars heterosexuella” i detta nummer). I början av 70-talet flyttade han till Stockholm och började studera vid Stockholms universitet. Han har en fil. kand.-examen i sociologi, psykologi och kriminologi och en psykologutbildning. Dessutom har han deltagit i forskarutbildning med sexologisk inriktning både vid Stockholms och Uppsala universitet. Senare arbetade han som utredare på Socialstyrelsen fram till pensioneringen 1995. Vid sidan av forskningen har han även skrivit poesi och skönlitteratur samt frilansat som kulturjournalist i både allmän och homosexuell press, t.ex. RFSL:s tidskrift *Följeslagaren*, den svenska *Revolt* och de danska tidskrifterna *Eos* och *Vennen*. Efter pensioneringen har han bl.a. ägnat sig åt lokala kulturprojekt i Kista utanför Stockholm och har f.n. planer på att starta en ny, bred kulturtidskrift.

Det var Kejne- och Haijbyaffären i början av 1950-talet och bildandet av det danska Forbundet af 1948, som fick honom att vakna upp om sina egna homo-

och bisexuella intressen, berättar han. Han läste mycket om homosexualitet och sexologi, bl.a. Magnus Hirschfeld, Kinsey-rapporten om sexuella beteenden och olika tyska psykiatriska framställningar och fick så inspiration att själv börja forska.

Rådemyrs första uppsats "Det homosexuella kontaktmönstret" (1972), är en sociologisk studie i hur kontakter knyts mellan homosexuella män på offentliga träffställen. Den bygger på deltagande observation på träffställen i Stockholm, Köpenhamn, besök på olika homosexuella klubbar samt studier av kontaktannonser. Uppsatsen "Homosexlag, samlevnad, roll. Studier i en sexuell variation och dess sociala problem" (1973) bygger på en enkätundersökning. Frågorna hade stor bredd och gällde bl.a. den sociala situationen, erfarenheter av homosexuellt föreningsliv, sexuella vanor och genusuppfattning. "Den svenska sexuallagstiftningen, speciellt homosexlagen, i rättshistorisk, rättsteoretisk och kriminalsociologisk belysning" (1974) framlagd vid Kriminalvetenskapliga institutet vid Stockholms universitet, är en omfattande studie i hur den svenska lagstiftaren betraktat och reglerat samkönade relationer. Rådemyr redogör där för domstolspraxis, debatter runt och motiv till lagändringar samt resonemangen kring homosexualitetens "samhällsfarlighet". För studien i sociologi "Teori- och metodproblem vid undersökningar av homosexuellt beteende" (1976) granskade han en stor mängd utländsk forskning om homosexualitet både före och efter Kinseys och kunde konstatera att före dennes studier fanns en rad mycket negativa psykiatriska framställningar. Två uppsatser belyser samkönade relationer: enkät- och intervjuundersökningarna "Homosexuell samlevnad och homosexuella relationer" (1977) i psykologi och "Homosexuella partnerval. En problemställning i en socialpsykologisk-sexologisk undersökning om homosexuell samlevnad mellan män" (1979) i sociologi. Den senare bygger på en enkät med detaljerade frågor om sexuella preferenser, kontaktsätt, kärlek och faktiskt eller önskat samboende med en annan man. Inspirerad av George Weinbergs bok *Society and the healthy homosexual* (1972), vilken problematiserar negativa attityder till homosexualitet, var Rådemyr en av de första att introducera uttrycket homofobi i den svenska akademiska världen med uppsatsen "Homofobi – Fobiska eller fobiliknande reaktioner inför homosexuella känslor och handlingar" (1981). Det är en omfattande litteraturstudie – referenslistan omfattar över 700 titlar. "Homofobi" gör dels en vetenskapshistorisk exposé

Carl Regman 2002.

över teorier och forskning om manlig homosexualitet från 1700-talet och framåt, dels en litteraturundersökning av psykiatriska eller psykoanalytiska fallbeskrivningar av homofobi hos män. Samtliga fall gäller problem med de egna homosexuella känslorna. En utveckling kan skönjas i att den tidigare inriktningen på att 'bota' dvs. heterosexualisera patienten började vika för behandlingar som syftade till självacceptans och som såg homosexualitet som ett positivt livsval. Detta gällde i synnerhet i radikalterapi grupper som s.k. problemlösande grupper för homosexuella. Rådemyr argumenterar också för att använda homofobibegreppet i dess psykologiska betydelse (som i agorafobi, spindelfobi osv.) för att man då kan kontrastera det mot begreppet heterofobi (ångest och rädsla för intimare kontakter med personer av det andra könet) och hur olika målen varit för behandlingarna av dessa besvär. Den som lider av heterofobi skulle lära sig göra det hon/han är rädd för, den som lider av homofobi skulle däremot lära sig bli ännu räddare och helt avstå från att göra det som skrämmer. I uppsatsens inledning deklarerar Rådemyr att han, trots mycket starka reaktioner på alla negativa värderingar arbetet konfronterat honom med, avstått från att skriva "en stridsskrift". Och tonen är genomgående måttfull men ibland glimmar lite syrlig ironi fram, som när han medlidsamt utbrister: "Miljoner heterosexuella män lider av homofobi men får aldrig någon psykologisk eller psykiatrisk behandling" (sid. 8). Rådemyr sammanfattade slutligen flera av ovanstående studier i den populärvetenskapligt hållna boken *Homosex – lag, samlevnad, roll* (1977).

Rådemyrs forskning möttes med blandade reaktioner. I den akademiska världen var man genomgående positiv och han fick både stöd, uppmuntran och stundtals även konstruktiva tips av lärare och handledare. I synnerhet framhåller han professor Sveri på kriminalvetenskapliga institutet och hans handledare för homofobistudien Sten Rönnerberg som engagerade och intresserade. Några problem stötte han aldrig på fast han lät det klart framgå att han forskade utifrån en homosexuell position, till exempel skriver han i homofobistudien att hans uppfattning om homosexualitet bygger på "engagemang i homorörelsen och egna homosexuella erfarenheter" (sid. 60). Den homosexuella världen var emellertid mer kluven. Vissa var positiva, som en del av RFSL:s lokalavdelningar ute i landet, tidskriften *Revolt*, vilken tryckte och distribuerade flera enkätformulär, och enskilda homosexuella som svarade på enkäter och ställde upp för intervjuer. Men förbundet RFSL var mer negativt. Man ville inte hjälpa till att distribuera frågeformuläret till 1973 års undersökning vilket gjorde att svarsfrekvensen blev mycket låg. Enligt Rådemyr motiverade man sitt avståndstagande med sin anonyma vetenskaplige rådgivares uttalande att undersökningar om homosexuellas attityder och beteenden "förstärker de homosexuellas isolering och gettomentalitet, istället för att befrämja deras integrering i vårt sam-

hålle" (Rådemyr 1977 sid. 233). Somliga fann det också stötande att undersökningarna i så hög grad var inriktade på sexualitet och sexuella handlingar. Några sådana invändningar finns knappast längre och senare forskare som Benny Henriksson, Sune M. Innala och Arne Nilsson har forskat efter samma linjer och med liknande metoder.

Forskningsläget och teoribildningen har givetvis utvecklats och förändrats mycket sedan Rådemyrs forskning. Och det bestående värdet är kanske inte så mycket de vetenskapliga resultaten som att han började ställa frågor och göra undersökningar utifrån perspektivet att det är fördomarna, inte homosexualiteten som är problemet.

Karin Lindeqvist

Rådemyr –Regman verkförteckning

Uppsatser:

- "Det homosexuella kontaktmönstret". B:I-uppsats, Sociologiska inst., Stockholms universitet 1972.
- "Homosexlag, samlevnad, roll. Studier i en sexuell variation och dess sociala problem". C:I-uppsats, Sociologiska inst., Stockholms universitet 1973.
- "Den svenska sexuallagstiftningen, speciellt homosexlagen, i rättshistorisk, rättsteoretisk och kriminalsociologisk belysning". C:I-uppsats, Kriminalvetenskapliga institutet, Stockholms universitet 1974.
- "Teori- och metodproblem vid undersökningar av homosexuellt beteende". D:I-uppsats, Sociologiska inst., Stockholms universitet 1976.
- "Homosexuell samlevnad och homosexuella relationer". CD-uppsats, Psykologiska inst., Stockholms universitet 1977a.
- "Homosexuella partnerval. En problemställning i en socialpsykologisk-sexologisk undersökning om homosexuell samlevnad mellan män". Forskarseminarieuppsats, Sociologiska inst., Uppsala universitet 1979.
- "Homofobi – Fobiska eller fobiliknande reaktioner inför homosexuella känslor och handlingar". Examensarbete för psykologexamen, Psykologiska inst., Stockholms universitet 1981.

Facklitteratur:

- Den stora kometen. Myter och nytolkning.* Uppsala 1962 (vetenskapshistoria).
- Konsten att älska annorlunda. Den homosexuella erotiken.* Norrköping 1966.
- Homosex – lag, samlevnad, roll.* Åseda, 1977b.

Skönlitteratur:

- Hybris.* Norrköping 1959 (poesi).
- Mr. Noman.* Norrköping 1962 (roman).
- Daimon.* Norrköping 1963 (poesi).
- Ditt sandögas spektrum.* Norrköping 1965 (poesi).
- H6 – Homosexuell kärlek* (red.). Norrköping 1968 (novellsamling).
- Visor och dikter från Norra Järva-Kista.* Kista 2000 (poesi).